

מסכת תענית – שבוע מספר 10

הלימוד השבועי: דרשות רבי יצחק לרב נחמן – השלמות והרחבות

דף ה עמוד א מהמשנה – ו עמוד א 'צאצאי מעיך כמוך'

השבוע נסיים את דרשות רבי יצחק לרב נחמן. עיקר ההנחיות, השאלות והמקורות נמצאים בדף של השבוע שעבר, שרובנו הספקנו לסיים רק את חלקו.

בדף השבועי – ישנן הרחבות נוספות על חלק מהדרשות - תוכלו ללמוד אותן במקביל או לאחר סיום הדף הקודם.

תוכן הדף

- דרשות רבי יצחק לרב נחמן - כללי
- ירושלים של מעלה ולמטה
- יעקב אבינו לא מת
- האומר רחב רחב

דרשות רבי יצחק לרב נחמן – כללי

כהנחיה כללית ועקרונית אנו חוזרים ומזכירים את האתגר שהוצב בשבוע שעבר והוא – סיכום כלל הדרשות ומציאת העקרונות/המכנה המשותף לכולם. או במילים אחרות: מציאת האמירה הכללית העולה מהסוגיה.

הסוגיה מביאה רצף של שאלות ששאל רב נחמן את רבי יצחק. ואחפכ כמה דרשות שרבי יצחק דורש ללא שאלה.

שימו לב שכל דרשותיו של רבי יצחק פרט ל"האומר רחב רחב" מובאות בשם רבי יוחנן.

- הכירו את הדמויות – מיהם? היכן חיו ומתי? מדוע תמיד אחד ושאל והשני עונה? עיינו באנצ' מרגליות שבספריה.
- לאורך הלימוד נלמד כל שאלה/דרשה בפני עצמה – נסו למצוא קו מקשר לכל השאלות?
 - האם יש נושא מקשר לכולם?
 - האם יש עקרון מקשר לכולם?
 - מה גישתו של כל אחד מהחכמים לפסוקים ודרכי פירושם?
 - האם הקשיים שמעלה רב נחמן בפסוקים הם מסוג אחד? האם פתרונם של רבי יצחק הוא אחיד?

ירושלים של מעלה ולמטה ... 'זעמי המיר כבודי בלא יועיל'

- השוו את שני המדרשים הבאים המדברים בבניית המשכן:
 - באיזה מישור מקבילים מעלה ומטה?
 - מי בנוי כדוגמתו של מי? מי קדם למי? מי תלוי במי?
 - מה המשעות הרעיונית והמעשית של השאלות הקודמות?

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת פקודי סימן א

(א) אלה פקודי המשכן, זש"ה כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו (ירמיה יז) שם מכוון מקדשנו, וכן הוא

אומר מכוון לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידיך (שמות טו), וכן אתה מוצא שירושלים מכוונת למעלה כמו

ירושלים של מטה מרוב אהבתה של מטה עשה אחרת למעלה שנאמר (ישעיה מט) הן על כפים חקותיך

כ' טבת תשע"ב

חומתיך נגדי תמיד, ועל מה חרבה אלא כי מהרו בניך מהרסיך ומחריביך ממך יצאו (שם /ישעיהו מ"ט/) על זה חרבה, וכן אמר דוד ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדו (תהלים קכב) כלומר כעיר שבנה יה ותרנם ירושלמי דמתבניא ברקיע בקרתא לאתחברה כחדא בארעא ונשבע ששכינתו לא יכנס בשל מעלה עד שיבנה של מטה, כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה, ומנין שכן כתיב (הושע יא) בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר, ואומר ועתה מה לי פה נאם ה' כי לוקח עמי חנם (ישעיה נב) ר"ל ועתה מה לי פה נאם ה', מה אני מבקש פה בירושלים אחר שלוקח עמי ממנה, בחנם שאבוא בה לא אבוא, י"ר שיבנה במהרה בימינו.

שמות רבה (וילנא) פרשת תרומה פרשה לג

ד ד"א ויקחו לי תרומה רבי ברכיה פתח (ד"ה = דברי הימים = א כט) לך ה' הגדולה והגבורה וגו' כי כל בשמים ובארץ, אתה מוצא כל מה שברא הקב"ה למעלן ברא למטון, למעלן זבול וערפל שנאמר (ישעיה סג) וראה מזבול קדשך, ערפל ומשה נגש אל הערפל, וכתוב (איוב כב) הבעד ערפל ישפוט, למטון (מלכים א ח) אז אמר שלמה ה' אמר לשכון בערפל, וכתוב בנה בניתי בית זבול לך, למעלן (ישעיה ו) שרפים עומדים ממעל לו, למטון עצי שטים עומדים, למעלן כרובים שנאמר (שם /ישעיהו/ לז) יושב הכרובים, למטון ויהיו הכרובים, למעלן (יחזקאל א) והאופנים ינשאו לעומתם, למטון ומעשה האופנים כמעשה אופן המרכבה, וכן (שם /יחזקאל א') והנה אופן אחד בארץ, למעלן (תהלים יא) ה' בהיכל קדשו, למטון היכל ה', למעלן (שם /תהלים/ סח) מלכי צבאות ידודון ידודון, למטון (שמות יב) יצאו כל צבאות ה', למעלן (בראשית א) יהי רקיע בתוך המים, למטון (שם /שמות/ כו) והבדילה הפרוכת לכם, למעלן כסא ה', למטון (ירמיה יז) כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו, למעלן (איוב כה) היש מספר לגדודיו, למטון (שמואל ב ד) ושני אנשים שרי גדודים, למעלן (בראשית טו) וספור הכוכבים, למטון (דברים א) והנכם היום ככוכבי השמים לרוב, למעלן (יחזקאל ט) והנה האיש לבוש הבדים, למטון כתונת בד קודש ילבש, למעלן (תהלים לד) חונה מלאך ה', ולמטון (מלאכי ב) כי מלאך ה' צבאות הוא, למעלן (שם /ישעיהו/ ו) במלקחים לקח מעל המזבח, ולמטון מזבח אדמה תעשה לי, למעלן (שם /ישעיהו/ מ) וימתחם כאהל לשבת, למטון (במדבר כד) מה טובו אוהליך יעקב, למעלן (תהלים קד) נוטה שמים כיריעה, ולמטון עשר יריעות, למעלן (דניאל ב) ונהורא עמיה שרא, למטון שמן זית זך כתית למאור ולא עוד אלא שחביבין כל מה שלמטון משל למעלן, תדע לך שהניח מה שלמעלן וירד בשלמטון שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, הוי (ד"ה = דברי הימים = א כט) כי כל בשמים ובארץ, ואומר (חגי ב) לי הכסף ולי הזהב אמר ה' צבאות.

▪ מאמר הרחבה בנוסף: ירושלים של מעלה וירושלים של מטה / הרב ברוך גיגי / דף קשר 1143

יעקב אבינו לא מת

▪ על ביוסו של המדרש בפסוקים והרעיון שהוא רוצה להביע, ניתן ללמוד יפה מתוך השוואה לדוד המלך – כפי שמובא בשורות הבאות:

הרב רוזן נויבירט, רב קהילת 'מוריה', כפר גנים, פ"ת.

גם על דוד המלך (אשר סיפור מותו מוזכר בהפטרה), דרשו חז"ל (בזוהר הקדוש) שלא מת – "דוד מלך ישראל חי

וקיים". אכן, אם נדקדק, הפועל "וימת" אינו מופיע בהפטרה המתארת את מותו של דוד המלך. אצל דוד נאמר –

"וישכב דוד עם אבותיו".

דרשו על כך חז"ל במסכת בבא בתרא (קטז.): "דרש רבי פנחס בן חמא, מאי דכתיב והדד שמע במצרים כי שכב דוד עם אבותיו וכי מת יואב שר הצבא? מפני מה בדוד נאמרה בו שכיבה, וביואב נאמרה בו מיתה? "עונה ע"כ הגמ': דוד שהניח בן - נאמרה בו שכיבה, יואב שלא הניח בן - נאמרה בו מיתה. "ומקשה הגמ': "ויואב לא הניח בן? והכתיב מבני יואב עובדיה בן יחיא! אלא, "אומרת הגמ', "דוד שהניח בן כמותו - נאמרה בו שכיבה, יואב שלא הניח בן כמותו - נאמרה בו מיתה".

יואב, אשר לא השאיר בן כמותו, נחשב כמת ואילו דוד שהשאיר בן כמותו - שלמה המלך, נשאר חי וקיים לעולם ועד.

- מאמר הרחבה בנספח - לדמותו של יעקב אבינו/הרב יעקב חרל"פ - המחלקה לתלמוד אונ' בר אילן

האומר רחב רחב

- השוו את תגובתו של רב נחמן אצלינו לדבריו בסוף מסכת סוטה? כיצד ניתן להסביר סוג תגובה זה?

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף מט עמוד ב

משמת רבי - בטלה ענוה ויראת חטא. אמר ליה רב יוסף לתנא: לא תיתני ענוה, דאיכא אנא. אמר ליה רב נחמן לתנא: לא תיתני יראת חטא, דאיכא אנא. הדרן עלך עגלה ערופה וסליקא לה מסכת סוטה.